

Repte del sistema educatiu

El temor a l'assetjament escolar porta nens brillants a ocultar el seu talent

Ensenyament crida els col·legis i els professors a identificar i estimular els estudiants excel·lents || Sociòlegs i pedagogs aconsellen pal·liar-ho amb grups heterogenis i més tasques col·laboratives

MARÍA JESÚS IBÁÑEZ
BARCELONA

Hi va haver un moment, quan el Marc estava gairebé acabant la primària, que això de treure les millors notes de la classe va començar a ser un problema. Els companys, recorda ara aquest noi, que acaba d'ingressar a la universitat, el van rebutjar i ell va acabar sentint-se una cosa estranya. «Això va durar un temps, fins al segon any d'institut més o menys... Es va acabar quan vaig decidir canviar i adaptar la meua manera de relacionar-me amb ells», expli-

ca el jove amb la distància que aporten els quatre, cinc anys que han transcorregut des d'aleshores. «Suposo que jo també els devia semblar un pèl repehent», rememora amb tristesa.

Com li va passar al Marc (el nom és fictici; la seva història, totalment real), els problemes per a molts superdotats o per a aquells que destaquen en alguna disciplina o talent acostumen a aparèixer entre els 9 i els 13 anys, expliquen els psicòlegs. En aquells moments, els nans que despunten acadèmicament poden tenir dificultats d'integració, per-

La composició de les classes és un maldecap per a molts claustrats, constaten els experts

què els seus interessos no coincideixen amb els dels altres nois de la seva edat. Alguns es retiren i creen el seu propi món interior. Altres acaben sent víctimes de l'assetjament escolar o *bullying*.

«Precisament perquè no volen semblar coses estranyes, perquè no desitgen distingir-se del seu grup d'amics, molts d'ells simulen no entendre les coses, banalitzen el coneixement», explicava recentment a aquest diari Natàlia Lujan, pedagoga i coordinadora d'un grup de treball que investiga i tracta estudiants amb altes capacitats intel·lectuals.

Curiosament, «les noies són les que més dissimulen», va destacar Lujan. D'aquesta manera, fent-se passar per menys llestos, aquests joves aconsegueixen ser acceptats pel grup i eviten així que els companys els facin la guitzia.

En una societat que sembla «premiar la mediocritat», almenys pel que s'està veient en alguns programes de televisió, «s'ha de fer un esforç important perquè la persona brillant sigui identificada i correctament estimulada. No s'ha de permetre que un alumne amagui el seu talent per no sentir-se diferent», cla-

el testimoni de tres estudiants excel·lents

RICARD FADRIQUE

MARIA RUFAT ▶ HUMANITATS A LA UPF

«La colla et recolza i se n'alegra per tu»

Maria Rufat sempre ha estudiat en centres públics. «Sempre, sempre», subratlla aquesta jove lleidatana, que forma part del grup de 35 estudiants catalans que han sigut distingits aquest any amb el premi extraordinari de batxillerat. «El grup d'amics ha sigut, i segueix sent, molt important: la colla se n'alegra per tu si treus

una bona nota i això compensa l'esforç», afirma la noia, que acaba de començar el grau d'Humanitats a la Universitat Pompeu Fabra.

La Maria no recorda haver deixat companys pel camí, gent que hagi abandonat els estudis sense haver-los acabat, potser perquè tant l'escola de primària com l'institut als quals ha anat són cen-

tres de baixa complexitat. «M'imagino també que, amb el temps, acabes fent més amistat amb aquelles persones que són més semblants a tu», reflexiona.

També la família i els professors marquen una trajectòria brillant, admet la noia. «En això, crec que he sigut una mica privilegiada. Tant els meus pares com els meus

professors a l'institut han tingut molta confiança en mi, m'han deixat triar lliurement i m'han fet costat quan ha calgut», explica la Maria.

Part de la seva fórmula per no defallir amb els estudis radica en la passió que sent per la música. «He estudiat molts anys al conservatori [toca el clarinet] i això m'ha obligat clarament a ser organitzada i disciplinada», indica. ≡

NÚRIA CONANGLA ▶ MATEMÀTIQUES A LA UPC

«Els companys són, sens dubte, determinants»

Compagina el primer curs de Matemàtiques a la Universitat Politècnica de Catalunya amb estudis d'Interpretació a l'Escola Superior de Música de Catalunya (Esmuc) i ha crescut, ho admet, en «un entorn propici per a l'estudi». Núria Conancla, 18 anys, ha cursat el batxillerat internacional a l'institut Jaume Vicens Vives de Girona, i «això ha suposat que durant els dos últims anys hagi hagut de viure en una residència d'estudiants». «Els meus amics, el meu grup, han sigut els mateixos companys de residència i, és clar, això ha sigut determinant de cara a estimular també l'estudi», assenyala la noia, també reconeguda amb el premi extraordinari de batxillerat aquest 2015.

«Molta feina i organització» són, diu la Núria, algunes de les condicions indispensables de l'estudiant amb bons resultats. «Però també els amics, sens dubte, que són determinants per seguir endavant», destaca. «És cert que a vegades he hagut de renunciar a sortir, a anar a prendre alguna co-

sa, perquè a l'estudiar també música he hagut de dedicar moltes hores a la pràctica», reconeix. Però el fet de quedar-se a casa per fer una cosa que li «encanta» ha compensat la renúncia.

La Núria (com la Maria Rufat i el Pau Forte, els altres dos joves que han prestat el seu

«A vegades t'has d'oblidar de sortir, però compensa si el que fas t'agrada de debò»

testimoni per a aquest reportatge) forma part del 4% d'estudiants catalans que arriben a l'excel·lència. Les seves històries d'èxit vénen a contrapès, en certa mesura, el gairebé 20% de fracàs escolar que encara suporta l'escola a Catalunya.

«En el meu cas, la família ha sigut també fonamental. Els meus pares, que són tots dos professors, i sobretot els meus germans grans, que sempre m'han donat consells molt útils», afirma. ≡

mava aquesta setmana la consellera d'Ensenyament, Irene Rigau, en l'acte d'entrega dels premis extraordinaris de batxillerat, que aquest any han rebut 35 estudiants catalans amb una nota mitjana igual o superior a un 8,75.

EL PODER DEL GRUP // Però no es tracta només d'evitar que l'alumne excel·lent s'oculti i vegi frustrades les seves expectatives. A l'hora de formar els grups de classe –una feina que suposa un autèntic maldecap per a la majoria dels claustres de professors, com assenyalava Aina Tarabini, professora de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)–, també s'han d'adoptar mesures que garanteixin el progrés global i individual de tots els estudiants.

«La composició de la classe determina les formes de relacionar-se dels alumnes», va explicar Tarabini dijous, en la presentació del seu estudi *«Exclouen els centres de secundària els alumnes amb més dificultats?»*, elaborat per a la fundació Jaume Bofill. Segons el seu parer, «la decisió sobre com s'agrupen els alumnes es troba en aquests moments excessivament

tipologies de grups per rendiment acadèmic

De la poma podrida a l'arc iris

Els professors, la família... i també els companys de classe. Sobre tot, a partir de certa edat. La influència que aquests tres col·lectius exerceixen sobre un nano té un impacte determinant sobre el seu rendiment acadèmic. És el que els pedagogs i altres investigadors del sector educatiu defineixen com l'efecte company (*peer effect*, en anglès), que en els últims anys ha adquirit una considerable rellevància. Un dels que més ha indagat en el tema és el nord-americà Bruce Sacerdote, que ha establert cinc tipologies diferents de grups en funció del resultat acadèmic dels alumnes.

Així, existeix el clàssic model de «poma podrida», en què un estudiant, indisciplinat o amb baixes qualificacions, acaba perjudicant la resta de companys d'aula, o bé perquè distreu el professor i

interromp les activitats de classe, o bé perquè arrossega altres alumnes. A l'extrem contrari, Sacerdote parla del model «llum brillant», que és el que es produeix quan un estudiant excel·lent s'erigeix en re-

Els investigadors cada vegada presten més atenció a l'efecte company, rellevant a partir de certes edats

ferent i es converteix en un bon exemple per a la resta d'alumnes, que el secunden.

La presència d'alumnes destacats, no obstant, no sempre és positiva, avisa l'investigador. «Es pot donar –assenyala– que els estudi-

ants en conjunt es vegin perjudicats per la presència d'un o diversos companys amb bons resultats i això acaba generant un efecte indesitjat de comparació detestable, cosa que desmotiva els que no són tan bons».

El pedagog de la Universitat de Dartmouth, autor de diverses investigacions en diferents llocs dels Estats Units, estableix, finalment, un parell de models més. Completament oposats. Un d'ells és el que bateja com a «boutique», en el qual els estudiants d'una mateixa classe comparteixen característiques semblants. En aquesta situació, subratlla, «els estudiants se senten més recolzats davant la presència d'altres alumnes que presenten un nivell similar». L'altre model, anomenat en aquest cas «arc de sant Martí», és el de l'heterogeneïtat, «que estimula tots els alumnes».

en mans dels centres. L'Administració, suggereix, hauria de «generar les condicions perquè els centres puguin conformar grups de classe tan heterogenis com sigui possible, perquè són aquests els que generen més equitat».

Els responsables de distribuir els grups han de tenir en compte, entre altres factors, que la combinació de perfils propiciï el treball col·laboratiu. «Quan una classe s'orienta a la competició és més fàcil que les persones que no segueixen el ritme del grup es donin per vençudes i abandonin. En canvi, el grup que fomenta la col·laboració aconsegueix un grau més elevat d'inclusió dels alumnes», defensa Màrius Martínez, professor de Pedagogia Aplicada a la UAB. És més, afegeix Martínez, «en els grups que promouen la col·laboració, els estudiants redueixen el seu nivell d'angoixa, perquè el resultat és més fàcil d'aconseguir i resoldre els seus dubtes amb els companys, entre iguals, en comptes d'haver de recórrer al professor». «Els sistemes educatius més potents –subratlla el pedagog– són els que opten per la diversitat, de forma equitativa». ■

JOAN CORTADELLAS

RICARD FADRIQUE

PAU FORTE ► BIOLOGIA HUMANA A LA UPF

«Rendeixes més quan et sents còmode»

«És més fàcil rendir bé acadèmicament quan et sents còmode a classe», explica el Pau, que, tot i que ha obtingut la nota necessària, ha decidit no estudiar Medicina (com sí que han fet altres estudiants brillants com ell) i cursar Biologia Humana a la Universitat Pompeu Fabra. «Ho vaig meditar molt: més que saber com diagnos-

ticar les malalties, a mi el que m'agrada en realitat és conèixer-ne l'origen», argumenta. No deixa de ser, considera, una manera «de contribuir a tractar-les».

Tornant als amics i a la influència que el grup ha tingut en la seva trajectòria escolar, el Pau admet que hi ha hagut moments de més i de menys. «Al final, puc dir que algunes

de les persones que alguna vegada m'ho van fer passar malament han acabat convertint-se en un bon suport», sentència. Tenir bons amics, tant a classe com fora, ha sigut «vital». I «practicar hoquei herba m'ha ajudat a progressar personalment», afirma.

Tan important com la colla, prossegueix el noi, que va completar els estudis de pri-

mària i secundària en centres públics de Matadepera (Vallès Occidental) són l'exemple familiar i els professors. «Un docent bo marca més que no pas un dolent. El dolent potser t'ho fa passar malament durant l'any que et toca, però després s'acaba oblidant», reflexiona. Ara, ja com a universitari, és aquest suport i també la relació pròxima al professor el que més trobarà a faltar. ■